

LBRIS

We know
books

Meena Kandasamy

Când te lovesc

sau

Portret al scriitoarei ca tânără soție

Traducere din limba engleză și note
de Roxana Tocilescu

EDITURA
ART

Maică-mea continuă să vorbească despre asta.

Au trecut cinci ani de-atunci și, de la un an la altul, povestea ei s-a schimbat și s-a transformat, majoritatea circumstanțelor au fost uitate – ordinea întâmplărilor, luna, ziua, anotimpul, toate amănunțele și restul lucrurilor –, până când n-au mai rămas decât cele mai absurde detalii.

Așa că, atunci când începe să vorbească despre cum am fugit lăsându-mi în urmă căsnicia pentru că eram bătută în mod curent și devenise de neîndurat și de neconceput pentru mine să continui să joc rolul bunei neveste indiene, nu vorbește despre monstrul care era soțul meu, nu vorbește despre violență, nu vorbește nici măcar despre lanțul de evenimente care a dus la fuga mea. N-o să auziți o astfel de poveste de la mama mea, pentru că mama e profesoară, iar o profesoară știe că n-ai de ce să rostești niște lucruri evidente. Ca profesoară, mai știe și că rostirea lucrurilor evidente e de fapt un semn clar de prostie.

Când spune povestea evadării mele, vorbește despre picioarele mele. (Chiar și atunci când sunt de față. Chiar și atunci când picioarele mele sunt cât se poate de vizibile publicului ei. Chiar și atunci când degetele de la picioare mi se chircesc de rușine. Chiar și atunci când adevărul e că picioarele mele n-au avut nici un rol în evadarea mea, mai puțin să mă poarte cel mult o sută de metri, până la cea mai apropiată ricșă motorizată. Mama pare oarbă în fața stingerii mele. De fapt, o suspectez că-i cam face plăcere spectacolul.)

— Trebuia să-i fi văzut picioarele, spune ea. Alea erau picioare? Alea erau picioarele fiicei mele? Nu! Avea călcâiele crăpate și tălpile de douășcinci de ori mai închise decât restul pielii, era de-ajuns să-i vezi papucii ca să-ți dai seama că nu făcea decât să robo-tească toată ziua prin casă. Erau picioare de sclav.

Apoi, cu patru degete lipite, își bate gura rotunjită, scoțând un sunet ca un „O-o-o-o“. Așa transmite că cele întâmplare sunt deplorabile – într-adevăr, n-ar fi trebuit niciodată să se petreacă. Mamele tașile își lovesc astfel gurile când aud că o cunoștință a unei verișoare a murit într-un accident sau că fata vecinilor a fugit de-acasă cu iubitul – gest ce reprezintă

amestecul convenit de tristețe, șoc și, cel mai important, dezaprobare.

Câteodată, când se află într-o dispoziție mai relaxată și se simte năpădită de tandrețe pentru bărbatul cu care e căsătorită de treizeci și șase de ani, va spune ceva de genul:

— E un tată atât de devotat. Știi când am avut necazul ăla cu fiică-mea, când s-a întors la noi cu niște picioare ca de prizonier, înnegrite de tot, crăpate, pline de cicatrici și cu unghiile îngropate într-un strat de mizerie de doi centimetri? I le-a spălat cu mâinile lui, le-a frecat, le-a frecat și iar le-a frecat cu apă caldă, sare, săpun și-o periuță de dinți, le-a uns cu cremă și ulei de bebeluș ca să le curețe și să le înmoaie. Pe urmă a venit la mine să plângă. Dacă așa îi arată picioarele, ce-o fi îndurat înăuntrul ei? Căsătoria ei distrusă l-a distrus și pe soțul meu.

Dar astea sunt genul de lucruri pe care le spune doar rudelor apropiate, prietenilor de familie și puținilor oameni care încă sunt în relații bune cu ea, deși adăpostește o fiică fugară. Adică vreo șase oameni jumate în tot Chennaiul.

Nu rămâne prea mult timp la subiectul picioarelor mele, pentru că ce altceva ar putea să mai adauge,

mai ales unui public de persoane relativ vârstnice, cu o listă exhaustivă de probleme de sănătate *reale*? Povestea picioarelor mele e o poveste fără mare impact. E o metaforă utilă, dar limitată. Cealaltă poveste, cea plasată în cealaltă extremitate a corpului meu – despre ce s-a întâmplat cu părul meu și, mai exact, misiunea de salvare a mamei mele – are parte de mai multă promovare. E povestea pe care o strecoară în fiecare conversație, sperând ca străinul din fața ei s-o tragă de limbă pentru a afla mai multe detalii. Combinația eficientă de sfaturi medicale, poveste moralizatoare și experiență trăită e irezistibilă pentru prietenele ei aflate în pragul ipohondriei, iar mama își joacă rolul invariabil cu stil. De-a lungul timpului, a ajuns să fie ca un fel de vindecătoare în cercul ei de prietene; în principal pentru că a reușit să se păstreze la cei peste șaiszeci de ani ai săi într-o formă mai mult sau mai puțin neîntinată.

— Stresul. Stresul poate să provoace orice tip de reacție în corpul tău. Stresul îți înrăutățește psoriazisul. Piele și păr. Asta-i primul nivel la care operează stresul. Când fiică-mea a avut o perioadă proastă – da, în căsnicia aia –, nici nu poți să-ți

închipui ce-a pățit la păr. Ce pot să-ți zic? Scapă de stres. Fă exerciții de respirație. Învață să te relaxezi.

Sau:

— E vorba doar de stres. Când suntem streșați, ne pierdem complet sistemul imunitar. Mecanismul de apărare al corpului se strică. E un haos general. Răcim tot timpul din cauza stresului. Nu râde. Când fiică-mea era măritată cu nemernicul ăla și locuia departe de-aici, era supusă unui asemenea stres, încât mi-a luat luni întregi s-o repun pe picioare după ce s-a întors. Era fragilă și goală ca o scoică. Orice boală ar fi putut să ne-o răpească. Nu-ți vine să crezi, mai ales când o vezi așa, dar chiar nu poți să-ți imaginezi cum era. Întreabă-mă doar. Nici măcar părul nu i-a fost cruțat. *Colcăia*. O adevărată epopee.

Sau:

— [Introduceți denumirea unei boli cronice] nu înseamnă nimic, nimic din ce nu poate fi rezolvat cu îngrijire și dragoste. Leacul nici măcar nu ține de medicină. Ține de starea sufletească. Trebuie să lași grijile deoparte. După ce faci asta, fiecare zi înseamnă un progres. Grijile nu fac decât să te omoare din interior. Orice boală poate pune

stăpânire pe tine. Am văzut asta în cazul fiicei mele. Părul ei, Doamne! Dar orice problemă, orice boală poate fi combătută și înfrântă.

Iar în cazul extrem de improbabil în care aceste referiri directe și repetate nu trezeau în ascultător suficient interes încât să se ajungă la divulgarea „problemei“ mele foliculare, schimba subiectul, brusc și dezaprobator. În cele mai multe cazuri, totuși, destinatarul sfaturilor ei simbolice părea să aibă mereu o curiozitate sănătoasă, spre marea bucurie a mamei mele.

— N-am văzut atâția păduchi în viața mea. Păduchi, mișcotei, cum vrei să le zici. Știi la ce mă refer. Părul ei colcăia. Stătea lângă mine și vedeam cum creaturile astea îi aleargă pe cap. Îi cădeau pe umăr. Am ținut-o doisprezece ani în școală, părul îi ajungea până la genunchi și n-a avut niciodată vreo problemă cu păduchia. Nici măcar o singură dată. Acum, fiica mea se întorsese acasă după doar patru luni de căsnicie, criminalul ăla o tunsese scurt și părul îi era *in-fes-tat*. Păduchia i-au stors fetei mele toată vлага. Îi puneam un cearșaf alb pe cap, îi frecam părul și cearșaful rămânea apoi plin de păduchi. Cel puțin o sută. Să-i omor pe fiecare

în parte era imposibil, așa că scufundam cearșaful în apă fiartă. Am încercat cu șampon, *sheekakaai*¹, Nizoral și frunze de *neem*² – nimic n-a funcționat.

La fiecare nouă istorisire, sutele deveneau mii, miile tindeau spre infinit, iar păduchia se înmulțeau, devenind așezări, apoi orașele, apoi orașe, apoi națiuni. În versiunea mamei mele, acești păduchi provocau ambuteiaje în părul meu, făceau plimbări de seară pe gâtul meu subțire, purtau războaie civile luptându-se pe teritoriu, recrutau un număr imens de copii-soldați hiperentuziaști, ca apoi să se angajeze în război deplin cu mama mea. Aveau o rezistență organizată, înființau baze militare în zona moale de deasupra urechilor și în adâncitura cefei, unde era mereu mai greu de ajuns, dar erau decimați încet și sigur de eforturile neobosite ale mamei. Orice strategie de război a fost folosită, Sun Tzu a fost invocat: arată-te puternic când ești slab și slab când ești puternic; dacă adversarul tău are un temperament coleric, caută să-l iriți cu mai multe

¹ Plantă ayurvedică folosită pentru spălarea părului.

² Arbore de pe subcontinentul indian, al cărui extract are proprietăți antiseptice și antiparazitare.

spălături cu apă cu clor decât poate duce; atacă-l când nu e pregătit; obligă-ți inamicul să se dea în vileag; fii la fel de rapid ca vântul când mânuiești *paenseppu* (neîndurătorul pieptăn de păduchi cu dinți deși, care a îndepărtat la fel de multe fire de păr pe cât a îndepărtat păduchi, ouă de păduchi și pui de păduchi); folosește-te de soare și de cel mai puternic șampon; mai presus de toate, nu-ți petrece timpul bătându-ți capul cu drepturile păduchilor și cu tribunale pentru genocide în timp ce aperi o zonă eliberată.

Astfel, povestea mea de „Tânăra femeie, fiică fugitivă” s-a transformat, de fapt, în „Marea luptă a mamei mele contra păduchilor”. Și pentru că mama mea a câștigat această luptă, povestea a fost spusă la nesfârșit și a intrat curând în canonul literaturii despre violența domestică. Americanii aveau atașate pe materialele didactice atenționări privind conținutul violent, cu un puternic impact emoțional, dar altfel a prins foarte bine. Era predată în programele de studii de gen, iar femeile de culoare o discutau în grupurile lor de lectură (era încă prea murdară și prea debusolantă pentru feministe albe, ecofeministele o considerau poate un pic prea neprietenosă

cu mediul, iar postmodernistele o desconsiderau pentru că istorisirea mamei mele ignora concep-tul crucial al acțiunii soțului meu de a mă bate), și până și cei care uitau contextul inițial al poveștii sau cadrul căsniciei nefericite și-o aminteau mereu ca pe-o fabulă despre iubirea infinită, absolută, ultra-condiționată a unei mame.

*

Sper, bineînțeles, că toată lumea poate înțelege de ce sunt reticentă în a-i permite poveștii mamei mele să devină Versiunea Standard, Autorizată, Oficială a nenorocirilor mele conjugale.

Oricât aş iubi-o pe mama, calitatea de autor e o chestiune pe care am început s-o iau *foarte* în serios. Mă calcă pe nervi când îmi fură povestea vieții și-și înflorește snoavele în jurul ei. E plagiat clar. Îți trebuie tupeu să faci așa ceva – să furi din viața unui scriitor; unde s-a mai pomenit o asemenea atrocitate? Prima lecție pe care am învățat-o ca scriitoare: *Nu lăsa oamenii să te elimine din propria ta poveste*. Fii fără scrupule, chiar dacă e vorba de propria ta mamă.

Dacă nu acționez imediat, mi-e teamă că nara-țiunea ei atractivă ar putea să înlocuiască adevărul.

Voi fi blestemată pe vecie, pentru că orice referire la povestea tristă a căsniciei mele va fi indexată sub termenii: păduche, ectoparazit, *pediculus humanus capitis*.

Trebuie să intervin înainte ca povestea mea să devină o notă de subsol într-o relatare despre o infestare cu păduchi.

Trebuie să-mi asum responsabilitatea pentru propria-mi viață.

Trebuie să-mi scriu povestea.

II

Viață în-timp-ce-aștepți.

Spectacol fără repetiție.

Corp fără alterări.

Cap fără premedități.

Nu știu nimic despre rolul pe care-l joc.

Știu doar că-i al meu. Nu-l pot schimba.

Trebuie să ghicesc pe loc

despre ce-i vorba-n piesa asta.

Prost pregătită pentru privilegiul de-a trăi,

Abia pot ține pasul cu ritmul pe care-l cere
acțiunea.

Improvizez, deși detest improvizația.

WISLAWA SZYMBORSKA,

Viață în-timp-ce-aștepți